

# 1992 YILI ANADOLU LİSESİ GİRİŞ SINAVININ İPTALİNİN ÖĞRENCİLERİN SINAV KAYGISI DÜZEYİNE ETKİSİ

Doç. Dr. Gül Aydın\*

Teknolojinin hızla gelişmesine paralel olarak günümüzün giderek karmaşıklaşan toplumlarında anne ve babalar çocuklarını daha küçük yaşlardan başlayarak geleceğe hazırlama kaygısını duymaktadırlar. Bu hazırlık sürecinin en önemli yönünü kuşkusuz çocuğa nitelikli bir eğitim vermek oluşturmaktadır. Çocuğa nitelikli bir eğitim vermek bir anlamda onun ileride kendi hayatının sorumluluğunu alması, onu kontrol edebilmesi ve toplum içinde etkin bir rol alması için gerekli şartları hazırlamak anlamına gelmektedir.

Türk eğitim sistemi ailelerin çocuklarını daha iyi bir geleceğe hazırlama konusundaki isteklerine bağlı olarak bazı düzenlemeler yapmış ve bugün "Anadolu Liseleri" olarak adlandırılan okullar nitelikli bir eğitimin adeta simgesi ve gelecekteki başarının güvencesi haline gelmiştir. Diğer bir deyişle, Türk Eğitim sistemi okul, program, yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi değişik öğeleri ile daha iyi bir eğitim verdiği inanan ve yabancı dille eğitim yapan bu okullara hazırlanmaya dönük bir sistem içine girmiştir (Paykoç, 1986). Anadolu liselerine atfedilen böylesi bir değer bu okullara başvuru sayısının giderek artmasına yol açmış, ancak kontenjanların sınırlı olması nedeniyle başarılması hayli zor ve hazırlık gerektiren eleyici bir giriş sınavını da beraberinde getirmiştir.

Mevcut sınav sisteminin çocuklarda bazı duygusal sorunlara yol açtığı, hatta çok ağır şartlarda gerçekleştirilen sınava hazırlık sürecinin onları en doğal hakları olan "oyun"dan alıkoyarak gelişimlerini engellendiği uzman, öğretmen ve veliler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Ancak şikayetlere ve sistemin çocukların duygusal gelişimleri üzerinde yol açabileceği tahribatın farkına varılmasına rağmen bu konudaki hazırlıkların durmadığı, aksine çocuklarda daha fazla kaygı uyandıracak boyutlara vardığı gözlenmektedir. Özellikle anne-baba ve öğretmenlerin bu sınavdaki başarıya attettikleri değer nedeniyle, mevcut sınav sisteminin sınava giren çocukların çoğunda sınav kaygısına yol açması kaçınılmaz bir sonuç gibi görünmektedir.

Bilindiği gibi, herhangi bir sınava giren veya bir değerlendirme sürecine tabi tutulan bir bireyin belli bir düzeyde kaygı duyması doğal ve bireyi sınavda başarılı olmaya güdüleyen bir durum olarak ele alınmakta ve bu durum sınav kaygısı olarak nitelendirilmemektedir. Sınav kaygısı ise bireyi, sınavda

\* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

başarılı olmaktan alıkoyan ve onu hem bilişsel hem de duygusal olarak etkileyen bir durumdur. Sınav kaygısı konusunda yapılan çalışmalar sonucunda sınav kaygısını açıklayan değişik model ve kuramlar öne sürülmüştür. Bazı yönlerden farklılıklar göstermekle birlikte bu gün bu konuda mevcut olan kuramsal görüşlerin ortak olarak üzerinde durdukları nokta, sınav kaygısının kuruntu (worry) ve duyuşsal (emotionality) olarak nitelenen iki ayrı boyutunun bulunduğudur.

Bireyin sınavdaki başarı beklentisiyle yakından ilişkili görülen kuruntu boyutu, bireyin özellikle sınav öncesi ve sınav sırasında ortaya çıkan kuruntulu düşünceleri ile sınav başarısıyla ilgili beklentilerini kapsar (Sarason, 1978; Wine, 1971; 1980; Deffenbacher, 1986; Pruzkinsky ve Borkovec, 1990).

Sınav kaygısının duyuşsallık boyutu ise, bireyin daha çok sınav öncesi ve sınav sırasında hissettiği titreme, terleme, üşüme, sararma, kızarma ve benzeri gibi otonom sinir sisteminin aşırı uyarılması sonucunda ortaya çıkan belirtileri içerir. Bu belirtiler genellikle sınavdan hemen önce ve sınav sırasında en yüksek düzeye ulaşır ve sınav durumunun ortadan kalkmasıyla da kendiliklerinden kaybolurlar (Smith ve Morris, 1976; Morris ve Fulmer, 1976).

Yapılan araştırmalar, sınav kaygısının temel belirleyicisinin kuruntu boyutu olduğunu göstermektedir. Kuruntu düzeyi yüksek olan bireylerin sınav sırasında "yapamayacağım", "başaramayacağım" türünden içsel konuşmalara dikkatlerini verdikleri ve bunun doğal sonucu olarak sınavla ilgili malzemeye dikkatlerini yoğunlaştıramadıkları, bu durumun da sınav sırasında ortaya çıkan duyuşsallık belirtileriyle birleşerek bireyin sınav başarısını ciddi bir biçimde etkilediği öne sürülmüştür (Deffenbacher, 1977; Paulman ve Kennelly, 1984).

Özetle sınav kaygısı iki ayrı, ancak birbiriyle yakından ilişkili iki boyuttan oluşur ve bireyin sınav başarısını etkileyen bir durum olarak tanımlanmaktadır. Yine yapılan araştırmalar sınav kaygısı yüksek olan bireylerin bu kaygılarının yalnızca gerçek sınav ortamlarında değil, herhangi bir değerlendirmeyi içeren her ortamda ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bu değerlendirme ortamı yazılı bir sınav olabileceği gibi, bireyin kendisini değerlendirilmekte hissettiği topluluk içinde konuşma, tartışmalara katılma, söz alma ve benzeri durumlar da olabilir. Çünkü birey bu değerlendirme durumunu doğrudan kendi benliğine bir tehdit olarak algılamakta ve benliğinin tehdit edildiği duygusuna kapılmaktadır (Spielberger, Anton ve Bedell, 1976).

Ülkemizde bu konu üzerinde çalışan bazı araştırmacılar sınav kaygısının ülkemiz bireylerinde oldukça yüksek düzeyde bulunabileceği yönünde bazı gözlemleri olduğuna dikkat çekmişlerdir (Öner ve Albayrak-Kaymak, 1987; Öner, 1990). Araştırmacılar ayrıca, çocuklara küçük yaştan itibaren uygulanan sıkı disiplin, kısıtlayıcı ve güven kırıcı anne-baba ve öğretmen tutumları, ce-

zaya ve kırıcı eleştiriye dayalı bir eğitim ortamının sınav kaygısının küçük yaşlarda gelişmesine ortam hazırladığına da işaret etmişlerdir.

Yukarıda belirtilen bu olumsuz koşullara eğitim sürecinin çeşitli aşamalarındaki eleyici giriş sınavlarının eklenmesiyle, zaten değerlendirme kaygısına yatkın olan, ülkemiz çocuklarının sınav kaygısının daha da artabileceğini ileri sürmek sanırız pek yanlış olmayacaktır. Hatta giriş sınavlarına dayalı bu sistemin böyle bir yatkınlığı olmayan çocuklarda bile sınav kaygısına yol açması mümkün görünmektedir. Durum böyle iken 1992 yılı Anadolu Liseleri Giriş sınavının, sınav sorularının sınavdan önce kamuoyuna yansımaları gerekçesiyle iptal edilmesi bu konuyu daha yoğun olarak gündeme getirmiştir. Çeşitli yayın organlarında bu konunun uzunca bir süre işlendiği, uzmanların da sınavın iptalinin çocuklardaki sınav kaygısını artırdığı yönünde görüş bildirdikleri hatırlardadır. Ancak, bu görüşlerin herhangi bir araştırmaya dayalı olmadığı ve spekülatif nitelikte bulunduğu da bir gerçektir. Sınavın iptal edileceği araştırmacılarca önceden bilinemeyeceğine göre bu durum doğal karşılanmalıdır. Böyle bir durumda araştırma yapmak ancak sınav iptal edilmeden ve öğrenciler sınava girmeden önce sınav kaygısı düzeylerinin ölçülmüş olmasına bağlı idi. Bu araştırmada bu tür bir tedasüf gerçekleşmiş ve Anadolu Liseleri Giriş sınavına girecek olan ilkököl son sınıf öğrencilerinde yürütülen bir başka çalışma çerçevesinde, sınav iptal edilmeden önce sınav kaygısı düzeyleri zaten ölçülmüş olan öğrencilerin sınav iptal edildikten sonra sınav kaygısı düzeylerinde herhangi bir artma olup olmadığı incelenmiştir.

## YÖNTEM

**Denekler:** Araştırmaya Teğmen Kalmaz İlkokulunun beşinci sınıfında okuyan ve hepsi de Anadolu Liseleri Giriş Sınavına girecek olan 65 kız, 79 erkek öğrenci olmak üzere toplam 144 öğrenci denek olarak katılmıştır.

**Veri Toplama Aracı:** Araştırmada veri toplama aracı olarak orijinali Spielberger tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlama çalışmaları ise Öner ve Albayrak-Kaymak (1987) tarafından yapılan ve Öner (1990) tarafından norm geliştirme çalışmaları da tamamlanarak son haline getirilen Sınav Kaygısı Envanteri (Test Anxiety Inventory-SKE) kullanılmıştır. Toplam 20 maddelik Envanterin Türkçe formunda maddelerin sekizi "kuruntu", onikisi ise "Duyuşsallık" alttestlerini oluşturmaktadır. SKE'nin deneklere uygulanması sonucunda her bir denek için "Kuruntu", "Duyuşsallık" ve her ikisinin bileşimi olan "Toplam" puan olmak üzere üç ayrı puan elde edilmektedir. Envanter 10 yaş ve üzerindeki bireylere uygulanabilmektedir. Ölçek el kitabında hem "Kuruntu" ve "Duyuşsallık" alttestleri hem de "Toplam" puanla ilgili değişik yaş gruplarına ait normlar verilmektedir.

## İşlem

Bilişsel-Davranışsal Değişiklik Oluşturma Eğitimi'nin (Cognitive-Behavior Modification Training) çocukların sınav kaygısını azaltmada etkili olup olmadığını incelemeyi hedefleyen bir araştırma için sınav kaygısı yüksek denek seçmek amacıyla toplam 144 öğrenciye Sınav Kaygısı Envanteri 6.3.1992 tarihinde uygulanmıştır. Bu deneklere Anadolu Liseleri Giriş Sınavının iptalinden sonra ve ikinci sınavdan hemen önceki 27.5.1992 tarihinde Sınav Kaygısı Envanteri tekrar uygulanmıştır.

## BULGULAR

Sınav Kaygısı Envanterinin Anadolu Liseleri Giriş sınavının iptalinden önce ve sınavın iptalinden sonra öğrencilere uygulanması sonucunda elde edilen puan ortalamaları arasındaki fark Kuruntu, Duyuşsalılık ve Toplam puanlar açısından ayrı ayrı t testi ile analiz edilmiş ve her üç analizde de deneklerin SKE'nin iki uygulamasından aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın manidar olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin her iki uygulama sonucunda SKE'den aldıkları alttest ve toplam puanların ortalama ve standart sapmaları ile t değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1.** Deneklerin SKE'nin her iki uygulamasından aldıkları Kuruntu ve Duyuşsalılık alttestleri ile Toplam puanlarına ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri.

		X	S	t
Kuruntu (N = 144)	1. uyg.	14.92	3.78	0.54
	2. uyg.	15.14	4.81	
Duyuşsalılık (N = 144)	1. uyg.	24.38	5.57	1.06
	2. uyg.	24.94	6.68	
Toplam (N = 144)	1. uyg.	39.30	8.14	0.94
	2. uyg.	40.08	10.52	

Tablo 1'de izlenebileceği gibi öğrencilerin SKE ile ölçülen sınav kaygısı düzeylerinde sınavın iptal edilmesinin herhangi bir kaygı artırıcı etki yaratmadığı görülmektedir.

Eğitim kamuoyuna yansıyan gözlemler açısından beklendik olmayan bu sonuç akla örneklemeye dahil olan öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinin sınavdan üç ay önceki ilk ölçüm sırasında da yüksek olabileceği sorusunu getirmiş ve sınav kaygısı yüksek öğrencilerin örnekleme oluşturan 144



öğrenci içindeki yüzdeleri kızlar, erkekler ve her iki cins için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Sınav kaygısı yüksek olan deneklerin saptanmasında SKE'nin Türkçe el kitabında ilkokul düzeyindeki kız ve erkek çocuklar için ayrı ayrı verilen normlar kullanılmıştır. Buna göre kızlar için 39, erkekler için 37 ham puan kesme noktası olarak kabul edilmiştir ki her iki puan da 50 standart puan üzerindeki değerlere eşdeğer bulunmaktadır.

Sonuçlar SKE'nin birinci uygulaması sonucunda toplam öğrencilerin % 60.41'nin sınav kaygısının yüksek olduğunu, bunların % 31.25'nin kız, %29.16'sının ise erkek olduğunu göstermiştir. SKE'nin ikinci uygulaması için de aynı yüzdeler hesaplanmış ve sınav kaygısı yüksek olan öğrencilerin grubun % 55.6'sını oluşturduğu saptanmıştır. Bu öğrencilerin % 29.86'sı kız, % 25.7'si ise erkektir.

Sınav kaygısı açısından her iki cins arasında manidar bir fark olup olmadığı da hem alttest hem de toplam puan açısından incelenmiş, bu amaçla kız ve erkek öğrencilerin her iki uygulamadan aldıkları alttest ve toplam puan ortalamaları arasındaki farklar t testi ile ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin birinci uygulama sonucunda SKE'den aldıkları alttest ve toplam puanların ortalama, standart sapma ve t değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

**Tablo 2.** Kız ve erkek öğrencilerin SKE'nin birinci uygulamasından aldıkları Kuruntu, Duyuşsalılık alttestleri puanları ile Toplam puanlara ilişkin ortalama standart sapma ve t değerleri

		X	S	t
Kuruntu	Kız (N = 65)	15.57	3.98	1.85
	Erkek (N = 79)	14.39	3.54	
Duyuşsalılık	Kız (N = 65)	26.95	5.47	5.43*
	Erkek (N = 79)	22.26	4.75	
Toplam	Kız (N = 65)	42.52	8.46	4.50*
	Erkek (N = 79)	36.6	6.86	

\* p < .001

Tablo 2'de görüldüğü gibi toplam puan açısından ele alındığında kız öğrencilerin sınav kaygısı düzeyi erkek öğrencilerin sınav kaygısı düzeyinden manidar olarak yüksektir. Bulgulara alttest puanları açısından bakıldığında, her iki grup ortalamaları arasında Kuruntu alttestinden alınan puanlar açısından manidar bir fark bulunamazken, Duyuşsallık alt testinden alınan puan ortalamalarında bu farkın hayli manidar olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar toplam puanlara yansıyan cinsiyet farkının sınav kaygısının Duyuşsallık boyutu ile daha çok ilgili olduğuna işaret etmektedir.

Benzer bir analiz kız ve erkek öğrencilerin SKE'nin ikinci uygulamasından aldıkları puan ortalamaları açısından da yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'de verilmiştir.

**Tablo 3.** Kız ve erkek öğrencilerin SKE'nin ikinci uygulamasından aldıkları Kuruntu, Duyuşsallık alttestleri puanları ile Toplam puanlarına ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

		X	S	t
Kuruntu	Kız (N = 65)	15.55	4.68	0.93
	Erkek (N = 79)	14.81	4.92	
Duyuşsallık	Kız (N = 65)	27.58	6.74	4.54*
	Erkek (N = 79)	22.76	5.83	
Toplam	Kız (N = 65)	43.14	10.57	3.24*
	Erkek (N = 79)	37.57	9.90	

\*  $p < .001$

Tablo 3'den de anlaşılacağı gibi kız ve erkek öğrenciler arasında sınav kaygısı düzeyi açısından birinci uygulamada ortaya çıkan fark ikinci uygulamada kendisini göstermiş ve iki uygulamada da cinsiyet farkının sabit kaldığı görülmüştür.

Özetle, toplam puanlar açısından ele alındığında her iki uygulamada da kız öğrencilerin sınav kaygısı düzeyi erkek öğrencilerinkine oranla manidar düzeyde yüksektir. Her iki grubun Duyuşsallık alttesti puan ortalamaları arasındaki farka bakıldığında kız öğrencilerin Duyuşsallık alttestinden aldıkları puanların her iyi uygulamada da erkek öğrencilerinkinden manidar

düzyeyde yüksek olduğu görülmektedir. Her iki uygulama sonucunda Kuruntu alttesti puan ortalamaları yönünden kızlar ve erkekler arasında manidar bir fark bulunamamıştır.

## TARTIŞMA

Bulgular genel olarak Anadolu Liseleri Giriş sınavının iptal edilmesinin öğrencilerin sınav kaygısı düzeyi üzerinde etkili olmadığını, kızların sınav kaygısı düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Sınav kaygısı açısından bu araştırmada bulunan cinsiyet farkı daha önce yapılmış olan ve kızların sınav kaygısının daha yüksek olduğuna işaret eden diğer araştırma bulgularını desteklemektedir. (Sarason ve ark., 1960; Nijhawan, 1972; Payne, Smith ve Payne, 1983).

Bu araştırmadan elde edilen en dikkate değer sonuç sınavın iptalinin öğrencilerin sınav kaygısı düzeyinde bir artışa yol açmamasıdır. Ancak bu sürpriz sonuç sınavın iptal edilmesinin öğrencilerin sınav kaygısı düzeyinde yalnızca istatistiksel olarak herhangi bir artışa yol açmadığı biçiminde değerlendirilmeli ve bu öğrencilerde sınav kaygısının hiç olmadığını düşündürmemelidir. Normal şartlarda eğer sınav iptal edilmemiş ve yeni bir sınav yapılacak olmasaydı bu öğrencilerin sınav girdikten sonra özellikle Duyuşsallık puanlarında manidar bir azalma olması gerekirdi. Çünkü, yapılan araştırmalar sınav kaygısı yüksek olan bireylerde sınav girdikten sonra özellikle duyuşsallık belirtilerinde bir azalma olduğunu sistematik olarak göstermiştir (Smith ve Morris, 1976; Morris ve Fulmer, 1976). Bu araştırmada duyuşsallık puanlarında böyle bir düşme olmaması ikinci uygulamanın yapıldığı tarihten hemen sonra ve iptal edilen sınav yerine yapılacak olan yeni sınavın oluşturduğu tehdit ile açıklanabilir.

Bulgular ayrıca, örnekleme dahil olan öğrenciler arasında sınav kaygısı yüksek olan çocukların oranının % 60.41 olduğunu göstermiştir ki dünya literatüründeki oranlarla karşılaştırıldığında bu oranın çok yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin, Wilson ve Rotter (1986) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda aynı oranın Amerika Birleşik Devletlerindeki çocuklar arasında % 20 olduğu saptanmıştır.

Dikkate alınması gereken önemli bir nokta da elde edilen bu yüksek kaygı oranının sınavdan yaklaşık üç ay önceki ölçümde bile var olmasıdır. Bu sonuç mevcut sınav sisteminin ve sınavla atfedilen değerlerin çocuklardaki sınav kaygısını gerçekten ciddi boyutlara ulaştırdığı ve artık bu aşamaya geldikten sonra sınavın iptal edilmesinin bile fazla bir önem taşımadığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular sınavı giren çocukların ruh sağlığının korunması açısından önemli ipuçları vermektedir. Bir ülkenin çocuklarında sınav kaygısı düzeyinin % 60'lar düzeyine ulaşması gerçekten üzüntü vericidir. Bu konuda öncelikle yapılması gereken anne-baba ve öğretilenlerin bu sınavı bu denli yüksek bir değer atfetmelerini önleyecek tedbirleri almaktır. İlkokullarda acilen kurulacak etkili rehberlik servisleri aracılığıyla bu önlemlerin alınması yararlı olacaktır.

## KAYNAKÇA

- Deffenbacher, J. L., (1977), Relationship of worry and emotionality to performance on the Miller Analogies Test, **Journal of Educational Psychology**, 69, 191-195.
- Deffenbacher, J. L., (1986), Cognitive and physiological components of test anxiety in real-life exams, **Cognitive Therapy and Research**, 10, 6, 635-644.
- Morris, L. W., ve Fulmer, S. R., (1976), Test anxiety (worry and emotionality) changes during academic testing as a function of feedback and test importance, **Journal of Educational Psychology**, 68, 6, 817-824.
- Nijhawan, K. H., (1972), **Anxiety in school children**, New Delhi: Wiley Eastern Private Limited.
- Öner, N., Albayrak - Kaymak, D. (1987), The transliteral equivalence and the reliability of the Turkish Test Anxiety Inventory, H. M. Vander Ploeg, R. Schwarzer ve C.D. Spielberger (Eds) **Advances in Test Anxiety Research**, 5, Lisse: Hillsdale, N. J. Sweets and Zeitlinger/Erlbaum, 227-239.
- Öner, N., (1990), **Sınav Kaygısı Envanteri El Kitabı**, Yöret Vakfı Yayını, N. 1, İstanbul.
- Paulman, G. R., Kennelly, J. K., (1984), Test anxiety and ineffective test taking: Different names, same construct? **Journal of Educational Psychology**, 76, 2, 279-288.
- Paykoç, F., (1986), Sosyal Bilimler için gerekli beceriler ve ölçme amaçlı eğitim üzerine bazı gözlemler, **O.D.T.Ü. İnsan Bilimleri Dergisi**, 2, 51-79.
- Payne, D. B., Smith, E. J., Payne, A.D. (1983) Grade, sex and race differences in test anxiety, **Psychological Reports**, 53, 291-294.
- Pruzinsky, T., Borkovec, D. T. (1990) Cognitive and Personality characteristics of worriers, **Behavior Research and Therapy**, 28, 6, 507-512.



- Sarason, I. G., (1978), The Test Anxiety Scale: Concept and research, C. D. Spielberger ve I. G. Sarason (Eds) **Stress and Anxiety**, 5, (193-216) Washington D. C.: Hemisphere.
- Sarason, B. S., Davidson, S. K., Lighthall, F. F. Waite, R. R., Ruebus, K. R., (1960), **Anxiety in elementary school children**, New York: Wiley.
- Smith, C.A., Morris, L. W., (1976) Effects of stimulative and sedative music on cognitive and emotional components of anxiety **Psychological Reports**, 38, 1, 1187-1193.
- Spielberger, C. D., Anton, W., Bedell, J. R., (1976), The nature and treatment of test anxiety, M. Zuckerman ve C. D. Spielberger (Eds.), **Emotions and anxiety: New concepts, methods and applications**, (Vol. 5) New York, Hemisphere/wiley.
- Wilson, H. N. Rotter, C. J. (1986) Anxiety management training and study skills counseling for students on self-esteem and test anxiety and performance, **The School Counselor**, Sept. 18-31.
- Wine, J. D., (1971), Test anxiety and direction of attention, **Psychological Bulletin**, 76, 2, 92-104.
- Wine, J. D., (1980), Cognitive-attentional theory of test anxiety, I. G. Sarason (Ed.), **Test anxiety: Theory, research and applications** (349-385) Hillsdale, N. J: Erlbaum.